

Klima- og miljøminister
Espen Barth Eide
Postboks 8013 Dep.
0030 Oslo
postmottak@kld.dep.no

Deres referanse:
Vår referanse: 2021/185
Dato: 27/10/2021

Forespørsel om møte med ny klima- og miljøminister

Kjære Espen Barth Eide,

Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM) ønsker deg varmt velkommen som ny statsråd i Klima- og miljødepartementet.

NIM har som hovedoppgave å fremme og beskytte menneskerettighetene i tråd med Grunnloven, menneskerettsloven og den øvrige lovgivning, internasjonale traktater og folkeretten for øvrig. Som ledd i dette har NIM har som oppgave å gi råd til Stortinget, regjeringen og andre myndighetsorganer i spørsmål om menneskerettigheter.

Klimaendringene er ifølge FN en av de største og mest presserende truslene mot menneskerettighetene for nålevende og fremtidige generasjoner. Flere rettigheter kan forplikte staten til å avverge farlige klimaendringer, herunder retten til et levelig miljø etter Grunnloven § 112 og retten til liv og fysisk integritet etter Den europeiske menneskerettskonvensjon, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter og FNs barnekonvensjon. NIM følger rettsutviklingen tett, og ser at stadig flere domstoler fastslår at stater er forpliktet til å kutte utslipp for å sikre liv og helse mot farlige klimaendringer. FNs barnekomité, som overvåker etterlevelsen av FNs barnekonvensjon, har også påpekt at stater kan holdes ansvarlig for rettighetsbrudd overfor barn i utlandet som dels er forårsaket av klimagassutslipp under statens effektive kontroll. Høyesterett har konkludert at eksporterte utslipp fra norsk olje og gass omfattes av Grunnloven § 112 for så vidt gjelder den skade de utvilsomt volder i Norge.

NIM mener det er en risiko for at Norges begrensede nasjonale utslippskutt, betydelige eksporterte forbrenningsutslipp og mangel på spesifiserte årlige planer frem til nullutslipp er i strid med grunnleggende rettigheter. For å styrke den menneskerettslige etterlevelsen, vil et første skritt være å revidere klimaloven på tre punkter:

For det første bør klimaloven slå fast at Norge har som mål å begrense global oppvarming til 1,5 grader. Etter IPCCs rapporter fra 2018 og 2021 er det klart at en oppvarming begrenset til 1,5 grader vil vesentlig redusere risiko for menneskers liv og helse. Disse vitenskapelige innsiktene er i ferd med å flytte konsensus, der 1,5-gradersmålet anses som tålegrensen for en effektiv menneskerettslig beskyttelse.

For det andre bør klimaloven spesifisere hvordan klimamålene skal nås og hvilke konsekvenser eventuelle overskridelser får. Slik forfatningsdomstolen i Tyskland har fastslått, vil en klimalov som ikke har en tilstrekkelig realistisk og spesifisert plan for å nå nullutslipp innenfor et nasjonalt karbonbudsjett legge uforholdsmessige kuttbyrder på barn og kommende generasjoner, til fortrensel for deres fremtidige menneskerettigheter. Manglende og utsatte kutt vil også føre til kumulativt større utslipp som må kompenseres ved mer inngripende kutt senere. For at staten skal etterleve sin plikt etter Grunnloven § 112 til å iverksette tiltak som skal sikre at et levelig miljø ivaretas også for etterleken, bør klimaloven dermed forplikte til årlige realistiske og spesifiserte reduksjonsrater frem til nullutslipp innenfor et nasjonalt karbonbudsjett, samt foreskrive reaksjoner dersom budsjettene overskrides.

For det tredje bør regjeringen gjennom klimaloven opprette en uavhengig klimakommisjon, med lovfestet mandat til å gi råd om utslippskutt og overvåke etterlevelsen av menneskerettslige klimaforpliktelser. NIM har tidligere anbefalt Stortinget å utrede en slik klimakommisjon. Slik SP og Aps stortingsrepresentanter fremhevet i Innst. 545 S (2020–2021), kan en klimakommisjon bidra til tvinge fram vanskelige valg når det er uenighet om hvilke virkemidler og tiltak som skal iverksettes, og dermed redusere faren for at politikere skyver utslippskutt foran seg. NIM mener i likhet med disse representantene at en klimakommisjon vil gi kredibilitet og faglig støtte til vanskelige beslutninger myndighetene må ta for å respektere sin menneskerettslige forpliktelse til å avverge farlige klimaendringer. Det vil også sikre uavhengig kontroll av om staten gjør nok for å beskytte mot klimaendringene og motvirke skjevfordelte kuttbyrder på de minste blant oss, og alle de som kommer etter.

Vi ønsker å invitere til et møte med statsråden, for å presentere oss selv og hva vi kan bidra med. Vi håper du har lyst til å møte oss, og ønsker lykke til med oppstarten av viktig arbeid.

Adele Matheson Mestad
Direktør

Jenny Sandvig
Fagdirektør

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har dermed ingen signatur.